

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
2. Духовна О. Законодавче і історичне підґрунтя. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vregulyuvannya-sporu-za-uchastyu-suddi-novi-procesualni-mozhливosti.html>.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-358-6-34>

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПИСІВ ТА ЇХ ПІДРОБЛЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІЧНИХ ПРИЙОМІВ

Невар Ігор Валентинович

*здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії),
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

В умовах значного науково-технічного прогресу, використання в сучасному діловодстві комп'ютерної техніки та збільшенні у зв'язку з цим кількості підписів, що надходять на дослідження в експертні підрозділи, стає зрозумілою потреба вивчення підписів як одного із обов'язкових реквізитів багатьох документів та способів їх технічного підроблення.

Як відомо, вчинення таких кримінальних правопорушень, як шахрайство, привласнення чи розтрата чужого майна, фіктивне підприємництво, ухилення від сплати податків тощо, а також будь-яких нотаріальних дій, проведення банківських операцій зазвичай пов'язано з використанням документів, серед яких обов'язковим реквізитом є підпис.

О. В. Воробей зазначає, що підписом є посвідчувальний знак визначеної особи й наноситься на документ для надання йому юридичної

сили, посвідчення фактів тощо. Підпис може виконувати свої посвідчувальні функції лише тоді, коли він робиться саме тією особою, особистість якої позначає [1, с. 139].

У загальному розумінні технічне підроблення підпису – механічне копіювання із застосуванням певних засобів і пристосувань справжнього підпису-оригіналу. Зважаючи на те, що за скопійованим підписом не можна скласти думку про ступінь сформованості письмово-рухової навички, ще на стадії роздільного дослідження судової почеркознавчої експертизи підпис досліджують із метою визначення наявності підроблення його за допомогою будь-якого технічного засобу [2, с. 55].

Упродовж останніх років в експертній практиці дедалі частіше трапляються підписи, виконані за допомогою технічних прийомів (підписи, виконані за допомогою технічних засобів (копіювально-множильної техніки, факсиміле)), і підписи, виконані шляхом застосування традиційних технічних прийомів (на просвіт, з попередньою олівцевою підготовкою тощо) [3, с. 118].

Для технічної підробки підписів злочинці використовують найрізноманітніші способи. Найбільш розповсюдженими з них є наступні:

- відтворення підпису шляхом олівцевої підготовки з наступним обведенням;
- копіювання через копіювальний папір з наступним наведенням штрихів або без нього;
- перетиснення по штрихах підпису-моделі (часто за допомогою непишучого вузла кулькової ручки) з наступним наведенням барвною речовиною;
- перемальовування на просвіт;
- вологе копіювання (перенесення барвника підпису).

Спосіб перемальовування підпису на просвіт відрізняється від інших тим, що аркуш паперу, на який повинен бути нанесений підроблений підпис, кладеться на документ, що містить безперечний підпис і контури підпису обводяться олівцем або чорнилом. Якщо папір підробленого документа достатньо прозорий, то для такого перемальовування не потрібно ніяких додаткових пристосувань. Слід зазначити, що підписи, виконані шляхом перемальовування на просвіт, потрапляють на дослідження дуже часто, і число таких об'єктів з кожним роком збільшується [5, с. 10].

При способі вологого копіювання використовується копіювальна здатність чорнила, яким нанесений справжній підпис. Сам спосіб полягає в тому, що до справжнього підпису, виконаного водорозчинним чорнилом, притискають шматочок гектографської стрічки або зволоженого желатинованого паперу. Після того, як частина барвника,

що міститься в штрихах підпису, перейде на стрічку, її переносять на те місце документа, де бажають одержати підроблений підпис. Барвник, що перейшов з гектографської стрічку на папір утворює зображення підпису. Для перенесення у такий спосіб часто використовують підписи, виконані аніліновим чорнилом з інтенсивно забарвленими штрихами.

Копіювання підписів – це найпоширеніший вид технічної підробки підписів. На підроблений документ, що виготовляється, накладається документ із справжнім підписом. Іноді між ними розташовується аркуш копіювального паперу. Справжній підпис обводять олівцем, загостреною паличкою, шпилькою або іншим подібним предметом. На підробленому документі залишаються втиснуті або забарвлені у разі використання копіювального паперу сліди, які потім обводяться олівцем або чорнилом [2, с. 61].

Отже, ми можемо зробити висновок, що дослідження підписів з метою встановлення наявності чи відсутності ознак його підробки за допомогою технічних прийомів, обов'язково має бути комплексним, оскільки потребує спеціальних знань і методів в галузі судовотехнічної експертизи документів та судово-почеркознавчої експертизи.

Література:

1. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів – навч. посіб. Київ : НАВС, 2011. 312 с.
2. Меленевська, З. С. , Ковальов, К. М., Шпакович, Н. Г. 2009. Методика дослідження підписів. Київ: ДНДЕКЦ МВС України. 84 с.
3. Грига М. А. Дослідження підписів, виконаних за допомогою технічних прийомів, у системі завдань судової експертизи. Криміналістичний вісник, 2014. № 1. С. 118-125.
4. Бондар М.Є., Драпей Н.Г., Сукманова Т.О. Вирішення почеркознавчих задач стосовно підписів, виконаних за допомогою технічних прийомів: Методичні рекомендації. К. КНДІСЕ, 2004. 60 с.